

טוב התורה

פוליטיקה מאז ולתמיד! // רפאל סופר

פרשיית קרח ומחלוקתו נפתחת כך: "ויקח קרח... ודתן ואבירים בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן" (טז, א). והכל תמהים לאיפה נעלם און בן פלת בסיפור, הרי מקרח ודתן ואבירים נשמע הרבה בהמשך, ואילו און נעלם כאילו בלעה אותו האדמה... לכן מספרת לנו הגמרא במסכת סנהדרין (קט ע"ב):

אמר רב: און בן פלת אשתו הצילתו, אמרה ליה: מאי נפקא לך מינה? **אי מר רבה - אנת תלמידא, ואי מר רבה - אנת תלמידא.** אמר לה: מאי אעביד, הואי בעצה, ואשתבעי לי בהדיהו. אמרה ליה: ידענא דכולה כנישתא קדישתא נינהו, דכתיב כי כל העדה כלם קדשים. אמרה ליה: תוב, דאנא מצילנא לך. אשקיתיה חמרא, וארויתיה, ואגניתיה גואי, אותבה על בבא, וסתרתה למזיה, כל דאתא חזיה, הדר. אדהכי והכי אבלעו להו.

אכן, גם און היה שותף באותה עצה ואף נשבע על כך עם שותפיו, אך אומרת הגמרא שאשתו הצילה אותו בטענה הגיונית. היא אמרה לו, למה לך להיכנס לכל המריבה, הרי בכל מקרה לא תרוויח - מהסיפור: אם משה ינצח - תהיה תלמידו, ואם קרח ינצח גם תהיה תלמידו. לכן השכיבה אותו לישון, ישבה בפתח הבית וסתרה את שיערה. כמובן שכל מי שהגיע לקרוא לאון ה"רחפן" חזר לאחוריו כשראה את אשתו כך. און שקע עמוק בשנתו, והם, כבר עמוק באדמה...

אלו דברי הגמרא, וחזרו ונשנו במדרשים, אך שתי שאלות קשות לי על הסיפור: האחת, אשת און מדברת על שכלו של בעלה ומסבירה לו בטוב טעם מדוע לא כדאי לו להשתתף במריבה נגד משה ואהרן, הרי "אי משה רב אתה תלמיד **אי קרח רב אתה תלמיד**" (-לשון הפסיקתא זוטרתא). וזוהי לכאורה טענה שטותית! הרי קרח ומפלגתו חרתו על דגלם שוויון פורמלי ללא פערי מעמדות וללא הבדלי גזע דת ומין! "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'! ומדוע תתנשא?!" לכל אדם יש זהות משלו ואף אחד לא יקבע לו מה לעשות! חיה ותן לחיות (לחיות...)! אז מה את אומרת לי שקרח יהיה מנהיג ואני תלמידו? זה בדיוק ההפך מהאג'נדה שלו! תקראי את המצע שלנו לפני שאת פותחת את הפה...

מעניין מאוד שאון לא עונה כך לאשתו ונראה שהוא מקבל את טענתה, הוא רק שואל "אבל מה אעשה, כבר נשבעתי להם שאם יקראוני אלך עמהם?" (רש"י על הגמרא). ואשתו פתרה לו את הבעיה בקלות...

אז מה עומד מאחורי טענתה של אשת און? הרי זה לא נכון שאם קרח מנצח במריבה הוא יהיה מנהיג! זאת לא שאיפתו, כי מה ההיגיון שציצית שכולה תכלת חייבת בתכלת ושבית מלא ס"ת חייב במזוזה? - וכי שעם שכולו קדוש יצטרך מנהיג? הרי זה מה שעמד מאחורי משליו! זה הקושי הראשון.

שאלה שנייה דווקא על סוף המדרש. גיבורת הסיפור נוקטת בתכסיס גאוני כדי שלא יקחו את בעלה לקמפיין של קרח. היא יושבת בפתח ביתה בגילוי ראש ובכך מרחיקה מעליה את כל המבקשים של און. ראשית, מי אמר לה שתכסיס זה יעבוד? ואם יבוא לה אחד עז פנים ויכנס בכל אופן לבית לקחת את און מה תעשה אז? חוץ מזה, מעניין, שבאמת כל מי שהגיע לשם חזר מיד לאחוריו. איך אף אחד לא מצא איזה "היתר" לפתור את הבעיה? הרי מדובר פה בכלל ישראל וצרכי ציבור, ועוד יכול להיות בכלל שזו פאה נכרית...

אולי יתיישבו הדברים ע"פ הפסיקה הקודמת שהביאה הגמ' שם, בה היא נותנת הסבר לשמו של און בן פלת: "ואון - שישב באינינות, פלת - שנעשו לו פלאות, בן ראובן - בן שראה והבין". **ופירש"י**: "ראה והבין". שאין מנהגן כשורה ופירש מהם". וגם דברים אלו תמוהים מעט. מדברי רש"י נראה שאון בעצמו פרש מהם כשראה שאין מנהגם כשורה, ולא כפי שראינו, שאשתו החכמה הצילה אותו? לכן נראה להסביר את הדברים באופן שונה קצת מהמבט הראשוני.

אשת און בן פלת ידעה טוב מאד שקרח אינו "טלית שכולה תכלת", נקי מאינטרסים, שדוגל בשיווין מעמדות. היה ברור לה שהוא מחכה לרגע שבו העם ידח את משה ואהרן מתפקידם, והוא יוכל להנהיג את העם בשלטון ללא מיצרים. אלא שקרח ידע שזה לא "פוליטיקלי קורקט". בשביל לתפוס את העם מקטן ועד גדול אתה צריך להישמע סוחר, ליברלי, שוויוני... כי זה מה שעם אוהב לשמוע. הוא אוהב להיות עצמאי, שלא יחליטו בשבילו ולא יאמרו לו מה לעשות (כי הוא יודע לבד מה לעשות...).

קרח ידע שאם הוא לבדו יצעק כנגד משה ואהרן אף אחד לא יסתכל עליו. לכן עבר בכל המחנה ודיבר על ליבו של כל שבט ושבט, כפי שרש"י מתאר: "כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם - 'כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד, איני מקפיד אלא בשביל כולכם'... עד שנתפתו כולם". עד כדי כך היה מוכשר, שהצליח לסחוף אחריו מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות, גדולי עולם, תלמידי חכמים. בוא וראה עד היכן מגיע כוח הקנאה והכבוד.

פה נכנס און, שכנראה כבר מההתחלה לא הרגיש בנוח עם המחלוקת הזאת (גם מהפס' הנ"ל אפשר לראות שהוא מסופח לדתן ואבירים בני ראובן). אך מה לעשות, גם הוא התפתה לדברים של קרח. האמת שהוא נשמע צדיק. כולנו קדושים וה' בתוכנו, והנה גם גדולי הרבנים מצטרפים אליו... **[המשך המאמר בעמוד האחרון]**

מזל טוב //

לרב שלמה פרידמן

לרגל נישואי הבת

לר' חגי סגב

לרגל הולדת הבן

ליהונתן מדמון

לרגל אירוסיו

שינוי במסכת עדויות (פ"ח מ"ו):

אמר רבי אליעזר, שמעתי כשהיו בונים בהיכל עושים קלעים להיכל וקלעים לעזרות, אלא שבהיכל בונים מבחוץ ובעזרה בונים מבפנים. אמר רבי יהושע, שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית, ואוכלים קדשי קדשים אף על פי שאין קלעים, קדשים קלים ומעשר שני אף על פי שאין חומה, שקדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא.

הגמרא בכמה מקומות מבינה בתחילה שרבי אליעזר חולק על רבי יהושע והוא סובר שא"א להקריב כשאין בית מקדש. אך רבינא (מגילה י, שביעות טז, זבחים קז) אומר שאין זה מוכרח שר"א חולק, כי כל תנא אמר את מה שהוא שמע. וכן דעת רבי יוחנן בגמרא בזבחים, שקדושה ראשונה קדושה לעתיד לבוא. וכך פוסק הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פ"ו ה"ד), ששלמה קידש את העזרה וירושלים, וקדושה זו קדושה לעתיד לבוא.

אבל הרמב"ד השיג על הרמב"ם, וכתב שלהלכה קדושה ראשונה לא קדושה לעתיד לבוא. ולא עוד אלא שגם רבי יוסי הסובר שקדושה שניה קדושה לעתיד לבוא זה רק בארץ ישראל, אבל לא לירושלים והמקדש - "לפי שהיה יודע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להשתנות ולהתקדש קידוש אחר עולמי בכבוד ה' לעולם, כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו, לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת".

ביאור מעניין בטעם הדבר שהקדושה מועילה גם לעתיד לבוא, מצינו בספר הון עשיר על מסכת עדויות (לרבי עמנואל חי ריקי, מחכמי איטליה) - כיון שקדושת המקדש התקדשה ע"י עם ישראל, והם יכלו להרחיב את מקום הקדושה כפי רצונם (ע"י מלך ונביא וכו' כמבואר במשנה בשביעות), לכן הרי זה כאדם המקדיש דבר, דכל היכא דאייתיה בי גזא דרחמנא אייתיה (בכל מקום ומצב שיהיה הוא נשאר ברשות הקודש), ומשום הכי אותה קדושה לא בטלה.

על פי המבואר במשנה, אם אכן קדושה ראשונה קדושה לעת"ל, ממילא אפשר להקריב קרבנות גם ללא בית המקדש, וכך פוסק הרמב"ם שם (הט"ו): "לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי, ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אף על פי שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי שאין שם חומות שהקדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא". על דעת הרמב"ם התבסס הרב קלישר בספרו 'דרישת ציון' (מאמר העבודה ח"א אות ב) ברצותו לחדש את עבודת הקרבנות בזמן הזה.

אמנם הרמב"ד שכאמור חולק על הרמב"ם, יסבור לכאורה שאין להקריב קרבנות כאשר אין לנו בית מקדש בנוי על מכונו. הרב קלישר התייחס לשיטת הרמב"ד (ובכך נדון א"ה בעוד שביעיים). אך מכל מקום יש לשאול ולברר האם וכיצד ניתן להכריע במחלוקת ראשונים מעין זו. בשבוע הבא א"ה נעמוד על כך.

פסול נוגע בעדות // רז דהן

צ"א אסכתא

א. חקירת הראשונים בפסול נוגע

בתחילת פ"ד במסכת שביעות אנו למדים על פסולי עדות שונים. אחד מהם, שלא הוזכר בפירוש בגמ' אך הוזכר בתוס' (יובא לקמן), הוא אדם שיש לו נגיעה בעדותו. הגדרת פסול נוגע בעדות באופן כללי היא, שאדם שיש לו הנאה מעדות אינו יכול להעיד עליה. בטעם פסול זה חוקר המהר"י בן לב (ח"א סימן ט) בתשובה, האם הוא מצד חשש שישקר בשביל הנאתו¹, או מפאת קירוב האדם לעצמו². את החקירה הנ"ל נוכל למצוא להדיא בדברי הר"י מיגאש שנביא לקמן.

הגמרא בבבא בתרא (מד ע"ב) מביאה מקרה: המוכר שדה לחבירו שלא באחריות, ויצא עליה ערער, אינו נאמן להעיד שהשדה הזאת של הקונה. מסבירה הגמרא, משום שהוא נוגע בדבר בכך שמעמידה בפני בעל חובו (כלומר בעדותו הוא מאפשר לבעל חובו לגבות את השדה בעבור החוב).

מקשה הגמרא (מה ע"א), מה אכפת למוכר שלב"ח יהיה לו מאיפה לגבות? ומתרצת שאינו רוצה להיות "לווה רשע ולא ישלם", ולכן הוא נוגע בדבר.

ולכאורה לא מובן, הרי אם אכפת לו להיות צדיק ולשמור מצוות, מדוע הגמרא אומרת שהוא לא נאמן שמה ישקר?

הר"י מיגאש (ה"ד בשיטה מקובצת על אתר) אומר שני תירוצים:

(1) הוא לא רוצה להיות לווה רשע כלפי האחרים, שלא יחשבו עליו ככה, אבל בינו לבין עצמו אינו מקפיד.

(2) פסול מחמת נוגע זה לא מצד חשש משקר, אלא מצד שהוא מעיד על עצמו ואדם קרוב אצל עצמו.

וכמוכן ששני התירוצים תלויים בשני צדדי החקירה הנ"ל.

ב. 'נפקא מינות' בחקירה הנ"ל

ברצוני להביא כמה 'נפקא מינות' בחקירה זו, שהתחדשו במהלך הלימוד: (1) אומרת הגמרא בבבא בתרא (מג ע"א): בני עיר שנגנב ספר תורה שלהן, אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראייה מאנשי אותה העיר (שהרי הם נוגעים בעדותם). מקשה הגמרא, הרי יכולים לסלק עצמם מהשותפות בס"ת ואז לדון!

התוספות (שם ד"ה וליסלקו, ואצלנו בשביעות לג ע"א ד"ה קרובים) למדו משאלת הגמרא, שבאדם הפסול לעדות מחמת נגיעה לא בעינן תחילתו בכשרות. **הראב"ד** (הוב"ד בשיטה מקובצת שם) ביאר, שתחלתו בפסול נצרך רק כשהיה לאדם שם של עד פסול בהתחלה, אבל נוגע אינו נחשב עד בכלל³. מאידך **רבנו ברוך** (הובא בהגה"מ הל' עדות פט"ו סק"א, ובש"ר חו"מ סימן לו ס"ק לב) סובר שבעינין גם לגבי נוגע תחילתו בכשרות (לענין עדות).

עפ"ז ניתן לתלות את מחלוקת הראשונים בחקירתנו: התוס' וסיעתו סוברים שנוגע פסול מצד קורבה לעצמו, והוא כבעל דין ואין עליו שם של עד כלל, ולכן אע"פ שלא יכול היה להעיד בהתחלה, אין זה מוגדר כתחילתו בפסול. מנגד, סובר רבנו ברוך שנוגע פסול מצד חשש משקר, ואם כן בשעת הראייה היה עד פסול, ולכן לא תועיל חזרתו לכשרות להעיד על שעת הראייה⁴.

(2) **החוות יאיר** (הוב"ד בפת"ש סי' לד ס"ק א) דן באחד שיודע בעצמו שהוא רשע, ומבקשים ממנו להצטרף לראיית הדבר בשעת המעשה, ופסק

³ **הסמ"ע** (סימן לג ס"ק כג) כתב טעם נוסף: כיוון שהיה יכול לסלק את עצמו מהנגיעה אין שם פסול עליו. וטעם שלישי כתב **התומים** (סימן לד ס"ק כח) שלא שייך לקרותו עד פסול מפאת זה שהנוגע יכול להעיד עבור הצד השני. הנפק"מ תהיה בפסול מחמת רשעה, ששם **הש"ך** (סימן לד ס"ק לג) פסק שלא בעינין תחילתו בכשרות (והביאו רה"י הרב פרידמן בשיעור הכללי השבוע). וביאר **החתם סופר** שטעמו של הש"ך הוא כמו הסמ"ע, ולכן רשע שבידו לחזור בתשובה ברגע אחד אין עליו שם פסול. אולם התומים הנ"ל חולק, וסובר שפסול רשעה דומה לפסול קורבה בכך שאינו יכול להעיד כלל על המעשה, בניגוד לפסול נוגע. ונראה שגם הראב"ד יסכים שרשע שהיה פסול בשעת הראייה יש עליו שם עד פסול.

⁴ אמנם **הראב"ד** (שם) הביא אפשרות שנוגע פסול מחמת חשש משקר ובכל זאת לא בעינין תחילתו בכשרות, שהרי עכשיו הוא יודע שדבריו אמת.

¹ **הסמ"ע** (סימן לו ס"ק א) ביאר הטעם, דלא אמרינן אדם קרוב אצל עצמו אלא בדבר שאדם משים עצמו רשע, ובממון אין סבא כזאת. נראה שכוונתו להוכיח מהא דק"ל הודאת בעל דין כמאה עדים דמי (בממון), ונאמן למרות שהוא קרוב לעצמו. אולם נראה שאין זאת ראייה, שהרי כבר המהריב"ל וקצות החושן תירצו מדוע נוגע נאמן להעיד לחובתו אע"פ שהוא קרוב לעצמו. **המהר"י בן לב** (הובא לעיל) הסביר שהנאמנות לחובה נובעת מכורח העובדה שאדם נאמן לחייב את עצמו אע"פ שאינו באמת חייב, דיכול לתת מתנה אם ירצה. **והקצות** (סימן לד ס"ק ד) ביאר שעדות קרוב לא פסלה התורה אלא על אחרים, אבל על עצמו נאמן לחובתו למרות הקרבה, מגזירת הכתוב ("כי הוא זה"). ע"ש.

² **המהר"ם מלובלין** (ב"ב מד ע"א) ביאר הטעם, דכל דבר שיש לאדם הנאה בו, יש לו דין עד הקרוב. דהיינו, כל מי שיש לו שייכות לעדות נחשב קרוב, וכאן שיש לו אינטרס הוא כבר לא בגדר עד אלא בגדר בעל דין שמעונין שהדין ייפסק לזכות אחד מהצדדים.

היינו שבניגוד למה שהעיר רש"י בכמה מקומות, כגון (בראשית ג, כב): "ויש מדרשי אגדה, אבל אין מיושבין על פשוטו", הנה כאן מדרש האגדה מיישב המקרא על פשוטו, ואין צורך לייסד פירוש חדש על דרך הפשט.

הלא כך קבע רש"י מגמת פירושו לתורה באמרו (בראשית ג, ח): "ואני לא באתי אלא: (1) לפשוטו של מקרא, (2) ולאגדה המיטבת דברי המקרא דבר דבור על אופניו". א"כ, בפרשיית קרח תפס רש"י בעיקר את האגדה, שכן נדרשת יפה וקרוב לפשט.

עבודתו זו של רש"י, היינו לדלות רק את המדרשים המתיישבים עם פשוטו של מקרא, ולדחות את הרחוקים מהפשט, העסיקה רבות רבים מן הפרשנים שקמו אחריו. הרי מדובר במלאכת מחשבת אדירה, המהווה תקדים בעולם הפרשנות, ונדמה כי גם אחריו לא קם כמוהו.¹

במאמר זה נעיין בדבור אחד של רש"י, המלוקט מהתנחומא, כפי שיעד בפתח פירושו לפרשה. נשווה למקור הדברים במדרש עצמו, ונסה לבחון איזהו ההולך בדרך פשוטה שיבור לו רש"י, ומה כבר רחוק מפשוטו - ופשוט השמיטו. וז"ל רש"י ז"ל² (ט"ז, א ד"ה ודתו, בקיצור קצת):

ומה ראה קרח לחלוק עם משה? נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל (תנחומא) שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח, אחי אבא ארבעה ... עמרם הבכור, נטלו שני בניו גדולה - אחד מלך ואחד כהן גדול. מי ראוי ליטול את השניה, לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם? והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם! הריני חולק עליו ומבטל את דבריו! מה עשה, עמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות ...³ והלבישן טליתות שכולן תכלת. באו ועמדו לפני משה. אמרו לו, טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה? אמר להם חייבת. התחילו לשחק עליו: אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה??

וכבר העיר הברטנורא בפירושו לרש"י⁴ על אתר: "קשה, שהרי לא מצינו במקרא שנתרעם קרח על הנשיאות הזו כלל ועיקר ולא היה מערער אלא על הכהונה וכן אמר לו משה ובקשתם גם כהונה". הלזה יקרא שנדרש יפה? מה ראה רש"י לצטט מדרש זה שלכאורה אינו מתיישב על פשוטו?

ואצטט מתירוצו את המילים החשובות לעניינו: "וי"ל דודאי על הכהונה היה מערער - כפשטי המקראות. אבל רש"י הכי קאמר - מה ראה קרח

¹ ובשם הגדולים לחיד"א, ערך רש"י, הביא התבטאות של ר"ת: "מה שפירש אדוני זקני הש"ס, אף אני אעשה זאת; אבל פירוש המקרא לית בחילי, כי לא אוכל עשוהו". מבהיל!
² כך כינו אותו רבותינו הראשונים, וכ"ע לגבי רש"י כאזובי הקיר נינהו... (עי' ב"מ סו), וגדול מזקוקלה"ה שמוז"ז"ל...

³ זה תוכן של השלוש נקודות: "רובן משבט ראובן שכיניו והם אליצור בן שדיאור וחברייו וכיצא בו, שנאמר נשיאי עדה קריאי מועד ולהלן הוא אומר (במדבר א) אלה קרואי העדה והלבישן וכו'". הנה מקור נוסף לסוגיית חשיפת הדמויות הנסתרות במקרא, ע"י המדרש. ועיין בתנחומא אצלנו דברים יסודיים מאוד בעניין זה: "אף על פי שלא פרסמן הכתוב נתן סימניה ומתוך המקרא אתה מבין אותם, משל למה הדבר דומה...". וזה שונה מגישת הפשטנים בנדון. ובמאמרים הקודמים (שלח ובעיקר בהעלותך) הארכתי בזה.
⁴ מלתא אגב אורחא קמ"ל שהברטנורא חונה לא רק על המשנה...

לחלוק כלומר מה פתח היה לו לומר שזה שעשה משה לתת כהונה לאהרן היה מדעתו ולא מפי הגבורה - נתקנא על נשיאותו של אליצפן, ואמר מסתמא שמן השמים לא יסכימו לתת הגדולה זו לבן אחיו הקטן אחרי שאני ראוי ליטול אותה שאני בן יצהר ... והיינו דאמר רש"י נתקנא על נשיאותו ולא אמר היה מבקש נשיאותו שלא היה קרח מבקש הנשיאות אבל היה מבקש הכהונה ומצא פתח לחלוק מפני הנשיאות".

הנה מבואר כי מדרש זה אכן לא סותר את הפשט, אלא משלימו ע"י שדורש המילים 'בן יצהר' - שמהיותו לדעתו ראוי לנשיאות מחמת נתון מולד זה, מצא פתח להיכנס במחלוקת הכללית על הכהונה ועל מרע"ה, ולולא פתח זה לא היה חולק על הכהונה.⁵

בסוף הדיבור, רש"י מביא את המדרש המפורסם על מעשה הטלית שכולה תכלת. וביארו מפרשי רש"י שגם זה נחשב קרוב לפשוטו שכן דורשים את סמיכות פרשת קרח לפרשת ציצית. ואמנם במדרש מופיעה טענה דומה נוספת של קרח: "בית שמלא ספרים, מהו שיהא פטור מן המזוזה?" א"ל חייב במזוזה. א"ל כל התורה כולה רע"ה פרשיות יש בה, ואינן פוטרות את הבית, ושתי פרשיות שבמזוזה פוטרות את הבית??

את הקטע הזה בחר רש"י להשמיט, וברורה השמטתו! שכן הטענה עם הטלית מעוגנת בפשט ע"י סמיכות הפרשיות, אך בית שמלא ספרים מאן דכר שמייה? ובזה המדרש כבר הפליג מלדרשו יפה וקרוב לפשט, לכן לא תמצאנו ברש"י.

ומה בכל זאת נענה ליישב המדרש? מניין לדרשן שקרח דן עם משה על בית מלא ספרים? מחובתנו לבאר פשוטו של מדרש...

ומצאתי שהמהר"ל בגור אריה (פירושו על רש"י) מתייחס לזה, ומבאר כי אמנם יסוד מחלוקתו של קרח על משה הוא אחד: שאין צריך לאמצעי בין הקב"ה לכל העדה, אך הנפ"מ שתיים - (1) במעשה המצוות (2) בתלמוד תורה. "ולפיכך הביאו ראייה (1) ציצית (2) מזוזה ... שהציצית היא שגורם למצות המעשה, והמזוזה היא לקבוע בנו תלמוד תורה".

קרח היה סבור שבכה"ג שהטלית כולה תכלת והבית מלא ספרים, הרי פטורים מחוט אחד של תכלת וממזוזה אחת בפתח. ובנמשל - שהעם, שכולו קדוש, פטור ממשה רבינו - "כי אין ספק שמה היה מיישר את ישראל בשני דברים אלו, בתורה ובמעשים. והיו סבורים הרשעים כי אינם צריכין לשום אמצעי להישייר אותם בשני אלו דברים".

וחותם המהר"ל: "והשתא יתורץ קושיא גדולה - מנא ליהו לרז"ל (תנחומא קרח אות ב) ששאל קרח על בית מלא ספרים? והשתא ניחא! דמסתמא אחר שהיה שואל השאלה של טלית כדי לכפור על המצות המעשה, ממילא גם כן היה מביא המשל מן המזוזה על תלמוד תורה, שדין אחד להם, דלמה לא היה חולק על זה כמו על זה?". נפלא ביותר!

כאמור, אין זה מספיק קרוב לפשוטו כדי שיכנס לפירוש רש"י, אך מ"מ הרי לכם פשוטו של מדרש.

⁵ עיין ברא"ם ובגור אריה שכל אחד מהם מפרש העניין בדרך שונה זה מזה, ושניהם שונים מהברטנורא.

606 התורה

אשתו לא טוענת לו טענה, אלא קובעת לו עובדה: קורח תכנן ותאב שלטון, הוא רוצה להיות מנהיג! לכן, אל תפתה לדברים היפים שלו, כי גם על הצד שהוא ינצח לא תרוויח מהסיפור הזה. אז, און בתפנית חדה תופס את עצמו. הוא מחליט שהוא לא חובר אל המפלגה הזאת, ולא משנה איזה מקום יתנו לו ברשימה! נראה באמת שהשאלה של און לאשתו: "מה אעשה, הרי נשבעתי שאלך עמהם?" היא לא מתוך התנגדות, אלא מתוך מצוקה וחיפוש פתרון. אם לא די בכך, כנראה שבמיטה שלו הוא לא נרדם אלא ישב ומירר בבכי על שהיה עמהם בעצה בתחילה. לכן באמת הוא זה שפירש מהם. אמנם אשתו עזרה לו להגיע למסקנה הזאת, אך מהרגע שבו קלט היכן נמצא, התחרט על כך ופירש מהם, כפי שכותב רש"י.

נשאר לנו ליישב את סוף המדרש עם אשת און. מסתבר באמת שאחרי שקרח ודתן ואבירים סחפו אחריהם את כולם, הם ישבו כל אחד במשרדו הממוזג, ושלחו משם פקודות ומסרים לפעילים ולהמוני העם. לכן כתוב בגמרא "כל דאתא חזיה - הדר", וכן בכל המדרשים נכתב בלשון דומה, במשמע שהרבה אנשים באו והלכו. כנראה אלו היו באמת היהודים התמימים שנתפתו לקורח (ייתכן אפ"י חלק מראשי הסנהדראות), ולא העלו על הדעת לראות אשה נשואה גלוית ראש. אשת און ידעה היטב שה"מנהיגים" עצמם לא יבואו לקרוא לאון, כי זה לא לכבודם, ולכן נקטה בתכסיס זה.

היינו דכתיב "חכמות נשים בנתה ביתה" - זו אשתו של און בן פלת (סנהדרין ק"ע א').

